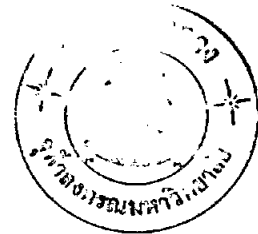

แนวความคิดเรื่องโลกในพระเวท

ประวัติความเป็นมา

คัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดของอินเดียได้แก่คัมภีร์พระเวท (Vedas) พระเวทเริ่มต้นบันทึกโดยชนชาติอินโดยูโรเปียน^๑ (Indo-European) แต่ชาวอินเดียถือว่าพระเวทเป็นคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ เป็นโองการของพระเจ้าเป็นเจ้า ฉะนั้น ชาวอินเดียส่วนมากเชื่อในคัมภีร์พระเวท แต่พระเวทเริ่มต้นเมื่อใดนั้นยังเป็นปัญหาอยู่ นักคิดทั้งหลายมีทรรศนะไม่ตรงกันในเรื่องนี้ แมกซ์ มุลเลอร์ (Max Müller) กล่าวว่าพระเวทเกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๑,๒๐๐ ปีก่อนคริสตศักราช ฮาก (Haug) คิดว่าพระเวทเกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๒,๕๐๐ ปีก่อนคริสตศักราช คิลัค (Bal Gangādhār Tilak) คิดว่าพระเวทเกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อนคริสตศักราช^๒

คัมภีร์พระเวทเป็นคัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดของอินเดีย เป็นคัมภีร์ที่ประมวลความรู้ความต่าง ๆ ไว้อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทางกานปรัชญา ศาสนา หรือศาสตร์อื่น ๆ ฉะนั้น พระเวทจึงมีอิทธิพลมากในปรัชญาอินเดีย การเข้าถึงอันติมัจจะด้วยญาณพิเศษเป็นพื้นฐานของพระเวท ปรัชญาอินเดียสายอัสติกะจึงยอมรับความสำคัญของพระเวท เพราะถือว่าพระเวทสะท้อนให้เห็นอันติมัจจะ ดังนั้น นักปรัชญาสายอัสติกะจึงได้สืบทอดความเชื่อนี้มาโดยลำดับ ซึ่งแต่เดิมใช้วิธีท่องจำสืบทอดกันมา เพราะเหตุนี้เองจึงเรียกคัมภีร์พระเวทว่าเป็น สรุตติ (śruti) หมายความว่า เป็นคัมภีร์ที่รับฟังสืบทอดกันมา

^๑ Surendranath Dasgupta, A History of Indian Philosophy,

Vol. 1, (Great Britain: Cambridge University Press, 1969), p. 10.

^๒

Ibid.

และต่อมาในบุคหลังไคจาริกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตามชาวฮินดูถือว่าคัมภีร์
พระเวทไม่ใช่เป็นผลงานของมนุษย์ แต่เป็นพระวจนะของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่ทรงถ่ายทอด
ให้พวกฤาษีอินเดียนสมัยโบราณ ฤาษีทั้งหลายเมื่อได้เรียนรู้พระเวทแล้วก็ส่งสอนถ่ายทอด
ให้แก่ศิษย์ต่อไป ในตอนหลังผู้มีหน้าที่ศึกษาและจกจำพระเวทได้แก่พวกพราหมณ์ ส่วน
คนในวรรณะอื่นห้ามศึกษาพระเวท

ความหมายและลักษณะโดยทั่วไป

"เวท" หรือ "เวทะ" (Veda) แปลตามตัวว่า ความรู้ ฉะนั้นคัมภีร์
พระเวทจึงหมายถึงความรู้ทั้งหลายซึ่งชาวฮินดูถือว่าเป็นพระวจนะของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ
คัมภีร์พระเวทแบ่งออกเป็น ๔ ตอนคือ สัมหิตา (sanhita) พราหมณะ
(brahmanas) อารันยกะ (aranyakas) และอุปนิษัท (upanisads)^๑
ในหนังสือบางเล่มแบ่งพระเวทออกเป็น ๓ ตอน โดยถือว่าอารันยกะและอุปนิษัท
รวมอยู่ด้วยกัน แต่ละตอนของคัมภีร์พระเวทก็ไม่ได้เรียบเรียงขึ้นพร้อมกัน สัมหิตา
เกิดขึ้นก่อน ต่อมาก็เป็นพราหมณะอารันยกะและอุปนิษัท เรียบเรียงขึ้นหลังสุด

ในคัมภีร์พระเวททั้ง ๔ ตอนนี้ ตอนแรกที่เรียกสัมหิตานั้น เป็นคัมภีร์
มนตร์หรือมนต์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทสวดสรรเสริญเทพเจ้าต่าง ๆ ที่กล่าวถึงใน
พระเวทและมีลักษณะเป็นร้อยกรองทั้งหมด สัมหิตามี ๔ สัมหิตาคือ ฤคสัมหิตา
สามสัมหิตา ยજุรสัมหิตา และอถรรวสัมหิตา สัมหิตาทั้ง ๔ นี้กล่าวกันว่าเรียบเรียง

ขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยแห่งการบูชาด้วย ส่วนพระเวทตอนที่เรียกว่า
 พราหมณะนั้นมีลักษณะเป็นบทร้อยแก้ว ซึ่งอธิบายระเบียบการประกอบพิธีกรรมที่กล่าว
 ไว้ในคัมภีร์พระเวทอย่างสลับซับซ้อน เป็นตอนที่กล่าวถึงข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติในการ
 ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ พระเวทตอนนี้มีแนวความคิดทางปรัชญาอันน้อยที่สุด ตอน
 สุดท้ายของพราหมณะเรียกว่า อารัณยกะ คัมภีร์ตอนนี้เรียบเรียงขึ้นในป่าที่เงียบสงัด
 แนวความคิดทางปรัชญาของคัมภีร์พระเวทเริ่มในตอนนี้เอง เพราะเป็นตอนที่ว่าด้วย
 ความรู้ในคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น เรื่องโลก เรื่องพรหมันและอากมัน เป็นต้น ส่วนตอนที่เป็
 นสรุปของอารัณยกะเรียกว่า อุปนิษัต ซึ่ง เป็นตอนที่ประมวลเอาแนวความคิดทาง
 ปรัชญาที่มีอยู่ในคัมภีร์พระเวทไว้ทั้งหมด สำหรับอุปนิษัตเรียกอีกอย่างว่า เวทานตะ
 (Vedānta) ซึ่งหมายถึงที่สุดแห่งพระเวท ทั้งนี้เพราะอุปนิษัตเป็นตอนสุดท้าย
 ของพระเวทและเป็นตอนที่สำคัญที่สุดของพระเวท ในอุปนิษัตนี้เองที่กล่าวถึง เรื่องโลก
 ผู้สร้าง ตลอดจนสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะทาง เมตาฟิสิกส์ อันเป็นพื้นฐานทางปรัชญา
 สำหรับระบบต่าง ๆ ของปรัชญาอินเดียทุกระบบ

การบูชาตามทีกล่าวไว้ในคัมภีร์พระเวทนั้นจำเป็นต้องมีพระผู้ทำพิธี ๔ พวก
 สัมหิตาทั้ง ๔ จึงมีไว้สำหรับการประกอบพิธีกรรมบูชาด้วยของพระทั้ง ๔ พวกนี้ ฤคสัม
 หิตา เรียบเรียงขึ้นเพื่อประโยชน์ของพวกพระที่เรียกว่า โหตา ซึ่งมีหน้าที่ในการ
 ร่ายมนต์สรร เสริญพระเจ้า เพื่อเชิญพระเจ้าให้มาปรากฏและรวมในพิธีสามสัมหิตา เรียบเรียง
 ขึ้นเพื่อพวกพระที่เรียกว่า อุทคาตา ซึ่งมีหน้าที่สวดมนต์ถวายทานอง เสนาะ เพื่อให้พระเจ้า
 ที่มาปรากฏในพิธีมีความบันเทิง ยุทธสัมหิตา เรียบเรียงขึ้นเพื่อพวกพระที่เรียกว่า
 อชวารปู ซึ่งมีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ในพระเวท และเสนอ
 เครื่องสังเวद्यแก่พระเจ้าอธรรวสัมหิตา เรียบเรียงขึ้นสำหรับสวดสรรเสริญซึ่งมีหน้าที่ควบคุม
 การประกอบพิธีกรรม เพราะพวกพราหมณ์เป็นผู้มีความรู้ เชี่ยวชาญ และจำพระเวทอย่าง
 ถูกต้อง

แนวความคิดเรื่องโลกในยุคพระเวท

ทฤษฎีเรื่องโลกและการสร้างโลก (cosmogony) ในคัมภีร์พระเวท สามารถมองได้สองแง่ คือในแง่ที่เป็นเทพนิยาย (mythological) และในแง่ที่เป็นปรัชญา (philosophical) ในแง่ที่เป็นเทพนิยายทฤษฎีนี้เชื่อว่า โลกและสรรพสิ่ง เป็นผลผลิตจากเทพเจ้า และธรรมชาติทุกสิ่งถูกควบคุมโดยเทพเจ้า กวัญเหตูที่พวกอารยันในยุคเริ่มต้นแห่งพระเวทนั้นยังเป็นคนครึ่ง เจริญครึ่งป่าเถื่อน เมื่อพวกเขาได้เห็นลักษณะอันน่าอัศจรรย์และน่ากลัวแห่งปรากฏการณ์ธรรมชาติ ก็คงมีความคิดแบบคนโบราณที่ยังมีความรู้เกี่ยวกับโลกและธรรมชาติน้อย คือเชื่อว่าโลกและปรากฏการณ์ธรรมชาตินั้นคงจะมีอำนาจลึกลับกลบมันกาลให้เกิดขึ้น และเชื่อว่าผู้มีอำนาจ เช่นนั้นคงจะมีรูปร่างหน้าตาคล้ายกับมนุษย์ เมื่อมีความคิดเช่นนี้เทพเจ้าประจำธรรมชาติจึงเริ่มมีรูปร่าง เป็นตัว เป็นคนขึ้นมา และเพื่อให้เทพเจ้าเหล่านั้นโปรกปรานไม่ทำให้เกิดภัยพิบัติ ประชาชนในยุคนั้นก็พากันทำพิธีบวงสรวงและแต่งบทสรรเสริญเทพเจ้าขึ้น ฉะนั้น ในระยะนี้จะเกิดมีเทพเจ้ามากมาย เช่นพระอินทร์ (Indra) ซึ่งเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม พระอัคนี (Agni) เป็นเทพเจ้าแห่งไฟ พระวาโยเป็นเทพเจ้าแห่งลม เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในระยะนี้มีเทพเจ้าประจำธรรมชาติมากมาย ลักษณะที่เชื่อถือในเทพเจ้าหลายองค์เช่นนี้เรียกว่า พหุเทวนิยม (polytheism) จากพหุเทวนิยมแนวความคิดและความเชื่อถือค่อยกลายเป็น เอกเทวนิยม (monotheism) คือการนับถือว่ามีเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่เพียงองค์เดียว ปรากฏเป็นลัทธิแรกในคัมภีร์ฤคเวท ในระยะนี้แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก ก็มีแนวโน้มไปทางเอกเทวนิยม เพราะในบทสวดกล่าวถึง เทวาติ เทพหมายถึง เทพผู้ยิ่งใหญ่เพียงองค์เดียว นั่นคือพระพรหม (Prajapati) ส่วนเทพเจ้าองค์อื่น ๆ อยู่ในฐานะรองลงมา ศาสตราจารย์แมกซ์ มุลเลอร์ (Max Müller) ซึ่งเป็นนักปราชญ์ชาวเยอรมันได้เสนอแนวความคิดเรื่องเอกเทวนิยม (henotheism) ซึ่งมีความหมายว่า เชื่อถือในเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่เพียงองค์เดียวในบรรดาเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก

ในยุคนั้น เหวออยู่สมัยหนึ่งที่มีการบูชาเทพเจ้าของชาวอินเดียน เป็นไปในลักษณะ
 อคติเทวนิยม แต่ลักษณะของความเชื่อถือก็ยังคงคาบเกี่ยวกับพหุเทวนิยม คือมีเทพเจ้า
 ประจำธรรมชาติอยู่มากมาย เช่นพระวรุณ พระอินทร์ พระอัคนี พระวาโย พระวิษณุ
 เป็นต้น ฉะนั้น การประกอบพิธีกรรมมีมากมายแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของการ
 ประกอบพิธีนั้น ๆ เช่นการประกอบพิธีเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการสงคราม พิธี
 เพื่อให้พืชผลอุดมสมบูรณ์ พิธีเพื่อให้พ้นภัยพิบัติต่าง ๆ พิธีเพื่อให้ได้รับความสำเร็จ
 ในการปฏิบัติธรรม เป็นต้น ในพิธีอย่างหนึ่งก็บูชาบวงสรวงเฉพาะเทพเจ้าที่เกี่ยวข้อง
 พิธีนั้น เช่น เมื่อประกอบพิธีเพื่อให้ได้ชัยชนะก็บูชาบวงสรวงพระอินทร์ซึ่งเป็นเทพเจ้า
 แห่งสงคราม ฉะนั้น ในยุคนั้น เมื่อบูชาบวงสรวงเทพเจ้าองค์ใดก็ถือว่าเทพเจ้าองค์นั้นเป็น
 เทพผู้ยิ่งใหญ่กว่าเทพอื่นทั้งปวง ความเชื่อถือในลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกว่าคติเทวนิยม
 แนวความเชื่อแบบอคติเทวนิยมนี้เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างพหุเทวนิยมกับเอกเทวนิยม
 ในปรัชญาอินเดียนยุคพระเวท ซึ่งจบลงด้วยอุปนิษัท ในสมัยอุปนิษัทเป็นยุคของเอกเทวนิยม
 โดยสมบูรณ์ เทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ในยุคนั้นเรียกว่าพระพรหม หรือพรหมัน หรืออิศวรซึ่งเป็น
 ผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่ง

ในคัมภีร์พระเวทได้กล่าวถึงเรื่องโลกและการกำเนิดของโลกไว้มากมาย
 บางทีกล่าวว่าพระอัคนีเป็นบ่อเกิดของโลก ต่อจากนั้นสวรรค์ กลางวันและกลางคืน
 ก็เกิดขึ้น บางทีกล่าวว่าพระอินทร์เป็นผู้สร้างโลกและสวรรค์ บางทีก็กล่าวว่าพระ
 วิษณุกรรมและพระวรุณเป็นผู้สร้างโลก ดังกล่าวนั้นเป็นทฤษฎีการกำเนิดของโลก
 และสรรพสิ่งในโลกในแง่ที่เป็นเทวนิยาย ศาสตราจารย์ แมกซ์ โดแนล (Macdonell)
 ได้ให้ทรรศนะเรื่องการสร้างโลกและสรรพสิ่งในโลกไว้ ๒ ทรรศนะว่า "ทรรศนะหนึ่ง
 นั้นถือว่าจักรวาลเป็นผลิตภัณฑ์ทางจักรกล งานทักษะทางช่างฝีมือและสิ่งอื่น ๆ ล้วน
 แต่เป็นผลิตภัณฑ์ทางจักรกล อีกทรรศนะหนึ่งถือว่าจักรวาลเป็นผลิตภัณฑ์ทางธรรมชาติ" ๑

๑ Surendranath Dasgupta, A History of Indian Philosophy,
 Vol. 1, p. 23 "The one regards the universe as the result of
 mechanical production, the work of carpenter's and joiner's skill;
 the other represents it as the result of natural generation"

ที่แมกซ์ โทแกลกล่าวเช่นนี้หมายความว่า จักรวาล เป็นผลผลิตทางจักรกล นั่นคือมีผู้สร้าง คำกล่าวนี้เป็น การสนับสนุนทฤษฎีคอสมोगอนี (cosmogony) ในแง่เทววิทยาเชื่อว่า จักรวาล โลก และสรรพสิ่ง เป็นผลผลิตของเทพเจ้า สำหรับในแง่ของปรัชญา ทฤษฎี เรื่องโลกและการสร้างโลกยังไม่ค่อยปรากฏเด่นชัดในสมัยพระเวทยุคต้น ๆ เพราะ ความเป็นไปแห่งแนวความคิดทางปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องนี้ค่อย ๆ พัฒนาโดยลำดับจนกระทั่งถึงยุคอุปนิษัท แนวความคิดทางปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงปรากฏให้เห็นเด่นชัด ในคัมภีร์พระเวทมีแนวความคิดในแง่ที่เป็นปรัชญาวา

สารัตถะที่แท้จริงมีเพียงหนึ่ง เท่านั้นคือยอกมมนุษย์ (supreme man) หรือสัค (Being) นั้นเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีมาแล้ว กำลังมี และจักมีในอนาคต เป็นหัวใจของเอกภพ เป็นอิสระโดยตัวเอง เป็นอมตะนิรันดร เป็นวิญญาน แห่งโลก ครอบวงำสิ่งทั้งปวงอยู่เหนือเอกภพ เป็นเนื้อสารของทุกสิ่ง เป็น เอกภาพของทุกสิ่ง และทุก ๆ สิ่งถือกำเนิดมาจากพรหมนั้น จากสละคือของ พรหมนั้น บรรยากาศก็เกิดขึ้น จากศีรษะของพรหมนั้นท้องฟ้าก็เกิดขึ้น จาก เท้าของพรหมนั้น พื้นดินก็เกิดขึ้น จากหูของพรหมนั้นทิศทั้ง ๔ ก็เกิดขึ้น

แนวความคิดเรื่องโลกและการกำเนิดของโลก ยังมีกล่าวไว้มากมายในบท สวดคาง ๆ สำหรับยกหนึ่งบทสวด ซึ่งเป็นเค้าความคิดแรกของปรัชญา คือบทสวดที่ ๑๒๕ ของฤคเวท (the 129 hymn of R.V.X.) ซึ่งกล่าวถึงโลกและการ กำเนิดของโลกไว้อย่างลึกลับมหัศจรรย์ดังนี้

๑. ในครั้งกระนั้นไม่มีทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต ปราศจาก พื้นน้ำและแผ่นดินฟ้า อะไรที่ปกคลุมสรรพสิ่ง มันอยู่หนใด และอะไรคุ้มครอง อยู่ มีหรือห้วงมหรณพอันมิสามารถหยั่งถึง

๒. ในครั้งกระนั้นไม่มีทั้งสิ่งที่มีตะและสิ่งที่ไม่มตะ, กลางวันและ กลางคืนยังไม่มีมีการแบ่งแยก, มีเพียงสิ่งหนึ่งซึ่งหายใจอยู่อย่างสูงบน สามารถลอยไต่ด้วยตัวเอง สิ่งอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่มี สิ่งอื่นใดที่อยู่เหนือก็ ไม่มี

๓. ความมืดในตอนแรกก็ซ่อนอยู่ในความมืด จักรวาลคือพื้นน้ำที่ยังไม่มีการแบ่งแยก ที่ซึ่งท้องฟ้าและความว่าง เปล่าซ่อนอยู่ เพียงสิ่งเดียว สิ่งที่มีอำนาจแรงกล้าก็ไต่พัฒนาไป
๔. ใครละที่รู้จักสิ่งนี้ ใครละที่สามารถบอกเราใ้ดูอย่างแน่นอน ว่าจักรวาลนี้เกิดขึ้นจากอะไร และเกิดขึ้นไ้ดูอย่างไร หลังจากการเกิดขึ้นของสิ่งนี้แล้ว พระเจ้าทั้งหลายก็เกิดขึ้นหรืออย่างไร ใครละที่สามารถบอกได้หรือว่าจักรวาล เกิดมาจากอะไร
๕. จักรวาลนี้มีบ่อ เกิดมาจากอะไร และมันถูกสร้างขึ้นมา หรือว่าไม่มีการสร้างขึ้น เขาเพียงดูเดี่ยวเท่านั้นที่รู้ คือผู้เฒ่ามาจากสวรรค์ชั้นสูงสุด ทรงเป็นผู้ควบคุม และเป็นผู้เห็นแจ้งแห่งตลอด

จากข้อความบางตอนในพระเวทย์ขัณยานี้ มีข้อสังเกตได้ว่า ในตอนแรกไม่มีสรรพสิ่งใด ๆ เลย มีแต่ความว่างเปล่า และในความว่างเปล่านี้ สัตว์ ก็มีอยู่แล้ว สัตว์ก็คือพรหมันหรืออากมันันนั่นเอง ซึ่ง เป็นผู้สร้าง ผู้ควบคุมและเป็นผู้เห็น โดยตลอด จะเห็นได้ว่าพระเวทย์กล่าวถึง เรื่องโลกและการกำเนิดของโลกไว้มากมาย บางทีกล่าวว่าพระอินทร์ เป็นบ่อเกิดของโลก ต่อจากนั้นสวรรค์ กลางวัน กลางคืนก็เกิดขึ้น บางทีกล่าวว่าพระอินทร์ เป็นผู้สร้างโลกและสวรรค์ บางทีกล่าวว่าพระวิศวกรรมและพระวรุณ เป็นผู้สร้างโลก เหล่านี้แสดงว่าพระเวทย์กล่าวถึง เทพแต่ละองค์ในฐานะที่เป็นจอมเทพ ฤๅเทพกล่าวถึงการสร้างโลกว่าเดิมทีเดี่ยวไม่มีอะไร มีแต่ความมืดปกคลุมอยู่ทั่วไป ไม่มีแสงสว่าง สัตว์เป็นจุดเริ่มแรกสำหรับในเรื่องโลกและจักรวาลนั้นเราพอจะมองเห็นปัญหาในพระเวทย์ เพราะพระเวทย์ไม่ได้บอกอะไรอย่างกระจ่างแจ้ง และไม่ได้อธิบายว่าเหตุใดเทพต่าง ๆ จึงต้องสร้างโลกและจักรวาลขึ้น แต่จากจุดนี้เอง แนวความคิดโควิวัฒนาการต่อมาในคัมภีร์อุปนิษัตซึ่งกล่าวไว้กว้างขวางกว่าในพระเวทย์

ถึงนั้น ถ้าเราได้ศึกษาและวิเคราะห์ในเรื่องนี้แล้ว เราจะเห็นว่าแนวความคิดเรื่อง
โลก เป็นปัญหาพื้นฐานอันนำไปสู่แนวความคิดเรื่องอื่น ๆ ต่อไป โดยเริ่มต้นจาก
พระเวทและวิวัฒนาการต่อไปในอุpanishad ซึ่งกล่าวถึง เรื่อง โลก การเกิดขึ้นของโลก
และความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับพรหมัน ฉะนั้น แนวความคิดเรื่อง โลกจึง เป็นปัญหา
สำคัญปัญหาหนึ่งในปรัชญาอินเดีย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย